

NICHEERHVERV SOM VÆKSTMOTOR FOR BESKÆFTIGELSE OG BRANDING I LANDDISTRIKTER

Der er et oplagt potentiale for at lade landdistrikters steds- og erhvervsudvikling gå hånd i hånd, når man arbejder med nicheerhverv, der præger destinationen, som fx kunsthåndværk og lokale fødevarer.

Maker's Island indsatsen på Bornholm er et eksempel på en vellykket tilgang til kombineret erhvervs- og stedsudvikling. Her har en lang række aktører samarbejdet om et kollektivt løft af kunsthåndværket i forhold til international anerkendelse, øget indtjening, jobskabelse, uddan-

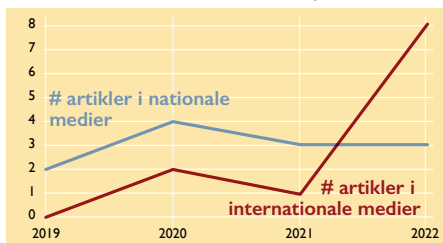
nelse, tilflytning og kulturturisme. Succesen smitter af på lokale beslutningstageres syn på kunsthåndværk og dets potentiale som lokal udviklingsmotor.

Kunsthåndværkets betydning, også for fx turismen, er blevet synliggjort, ligesom den har sat aftryk på øens branding og generelle attraktivitet, hvilket skaber jobs og værdi i turismesektoren. I Maker's Island er erhvervs- og stedsudvikling gået hånd i hånd. Indsatsen har hele tiden haft fokus på det kollektive løft og at samarbejdet på tværs af meget forskellige typer af aktører er foregået i øjenhøjde.

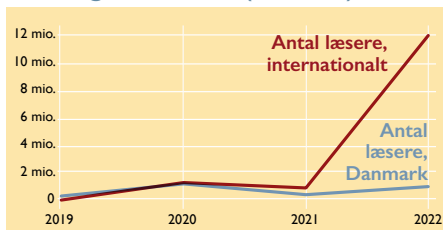
VÆSENTLIGSTE POINTER

- ✓ Samarbejde er nøglen til succes. Formulér en fælles vision og et fælles mål som alle kan se sig selv i, alle vil drage nytte af, og hvor den enkeltes betydning for helheden er klar. Det kræver et fælles sekretariat. Ingen af aktørerne har ressourcer til at løfte koordineringen. Kommunens prioritering af området er helt afgørende.
- ✓ Formidling om erhvervs direkte og afledte betydning, både lokalt, og nationalt/internationalt, er en vigtig brik i at øge bevidstheden om og anerkendelsen af niche-erhvervet.
- ✓ Som landdistriktskommune har man noget, storbyer ikke har: Nærhed og godt personkendskab. Det er nemmere at række ud til fx borgmester eller chef for et forvaltningsområde, et museum eller en skole i en landkommune end i København. Det er en kæmpe ressource.
- ✓ Bragende succeser kan være overraskende sårbare. Nogle personer leverer ofte det kit, der holder initiativer sammen. Hvis noglepersoner overbebyrdes, udskiftes eller får andre opgaver, kan det få store konsekvenser for udviklingen.

Udviklingen i feature artikler om Bornholms kunsthåndværk, 2019-22

Udvikling i antal læsere (estimeret), 2019-22

Graferne ovenfor viser en eksplosiv vækst i omtale af Bornholms kunsthåndværk, fx i 'feature' artikler i nationale og udenlandske aviser og blade mv., som vurderes at komme ud til over 50 gange flere læsere i 2022 end i 2019. Synligheden og omtalen af Bornholm som kunsthåndværk-destination har stor betydning for turisme-sektoren på øen.

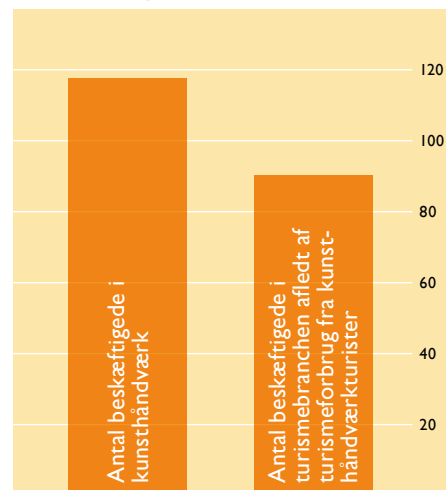
Den direkte og afledte beskæftigelse indenfor kunsthåndværk på Bornholm har udviklet sig meget positivt siden opnåelsen af World Craft Region titlen.

Antallet af beskæftigede (inklusive selvstændige) indenfor kunsthåndværk på Bornholm er steget med 28 personer til 118, fra 2017 til 2020, hvilket svarer til en stigning i beskæftigelsen på 31,5%. Denne udvikling er markant forskellig fra resten af Danmark, hvor der i perioden har været et moderat fald i antal beskæftigede indenfor kunsthåndværk på 4%. Yderligere er det en bemærkelsesværdig udvikling, når der i samme periode har været et (moderat) fald i antal beskæftigede i øvrige erhverv på Bornholm, nemlig med et tab på 415 beskæftigede, svarende til fald på 2,5%.

En konservativ vurdering af kunsthåndværkets økonomiske og beskæftigelsesmæssige betydning for turismen, foretaget på baggrund af det såkaldte turismesatellitregnskab, indikerer, at yderligere 90 jobs kan henføres til turismeforbrug fra turister, der kommer pga. øens kunsthåndværk og kulturelle tilbud. Det er altså en vækst, der beskæftigelsesmæssigt næsten står mål med beskæftigelsen i kunsthåndværkssektoren.

Næste graf viser antallet af beskæftigede indenfor kunsthåndværk på Bornholm i 2020, og antal beskæftigede i øens turismesektor, der vurderes at være 'afledt' af turismeforbrug fra turister, der kommer pga. kunsthåndværk og kultur. (Baseret på en beregning foretaget af CRT; se Slutevaluering af Maker's Island Bornholm).

Beskæftigelseeffekt af Bornholms kunsthåndværkersektor – direkte og afledt

ANBEFALINGER

Hav øje for helheden. Kunsthåndværk foregår ofte i regi af mikrovirksomheder, og der er en tilbøjelighed til at undervurdere disse virksomheders betydning for værdiskabelse, beskæftigelse og stedsudvikling. Ved at se bredere på mikrovirksomhedernes betydning og potentielle betydning, kan man ofte styrke både virksomhederne, stedet og branding af branchen/stedet.

Gør den enkeltes betydning for helheden klar. Formuleringen af en fælles vision og fælles mål, som alle kan se sig selv i, og alle vil drage nytte af, motiverer samarbejdet. Når hver enkelt aktør forstår sin egen – og de andres – rolle og betydning for helheden, bliver gevinsten ved samarbejde og fælles mål tydeligere.

Sæt det lange lys på og hold det tændt. At arbejde hen mod store mål kræver en vedholdende indsats over lang tid. Ofte er der en lang forberedelsesfase, både på de indre og de ydre linjer, der kan kræve opbakning og støtte. Det er vigtigt både at sikre dannelsen af virksomhedsnetværk eller tværfaglige tematiske initiativer, og at understøtte driften i den første tid. Driften besværliggøres meget, hvis bevillinger deles op i bidder.

ERHVERVSUDVIKLING I LANDDISTRIKTER

I mange kystnære landdistrikter har turismen stor betydning for værdiskabelse og beskæftigelse. En nylig analyse af kommunernes landdistriktsindsatser (Hedetoft & Broegaard, 2020) efterlyste, at kommunale indsatser indenfor landdistriktsudvikling også anlægger en erhvervsinkel, og at erhvervsudvikling i landdistrikter samtidig bruges til at styrke landdistrikternes og disses attraktivitet. Maker's Island indsatsen indenfor kunsthåndværk på Bornholm er et eksempel på et bredt samarbejde, der involverer kommune, brancheorganisation, uddannelses- og kulturinstitutioner, erhvervsfremmeaktører og turismeaktører.

Destinationsselskaber har 'stedsudvikling' i sit DNA og kan spille en nøglerolle i lokal erhvervsudvikling gennem stedsbranding. Destination Bornholm har været helt afgørende i forhold til at udbrede kendskabet til World Craft Region titlen og fortællingen om Bornholm som kunsthåndværk-destination til turister og gæster. Denne erfaring kan bruges i andre yderområder. Destinationsselskaberne er vant til at formidle til et bredt publikum og har således 'stedsperspektivet' helt inde i sit DNA. Samtidig er destinationsselskabet en nøgleaktør til at facilitere et dybere kendskab blandt turismeaktører til en niche-sektor som fx kunsthåndværk, der er medskabere af en unik og attraktiv destination.

Kunsthåndværk er gået fra at være noget, man tog for givet, til at være ét af de helt centrale elementer i fortællingen om Bornholm. I 2017 blev Bornholm udnævnt til World Craft Region som første region i Europa. World Craft Region titlen blev en anledning til øget samarbejde og synlighed. Bornholms Regionskommunes involvering og investering i Maker's Island initiativet har været afgørende for den efterfølgende udvikling, ligesom kunsthåndværkernes stærke organisering igennem Arts & Crafts Association Bornholm og deres mangeårige forarbejde, var en nødvendig forudsætning for opnåelsen af titlen og den efterfølgende udvikling.

Rapporten er skrevet af Rikke Brandt Broegaard og Anders Hedetoft, hhv. seniorforsker og seniorkonsulent, Center for Regional- og Turismeforskning (CRT). Den er udgivet i marts 2024.

Projektet "Kunsthåndværkernes ø" er støttet af Plan- og Landdistriktsstyrelsens Landdistriktspulje, og udarbejdet i et samarbejde med Arts & Crafts Association Bornholm, Maker's Island Bornholm og Det Kongelige Akademi's skole for glas og keramik i Nexø.

"Bornholm is a perfect example of how a region can carve out a unique identity around local talents. They started with a big idea and had the leadership and commitment to stay with that idea building piece by piece to become the 'makers island'."

— Laura Miguel, Secretary General, World Craft Council Europe

LINK TIL HELE UNDERSØGELSEN

Kunsthåndværkernes ø. Når erhvervs- og stedsudvikling går hånd i hånd:
[beyk.one/khoe](#)

LINKS

Maker's Island – midtvejs- og slutevaluering - Center for Regional- og Turismeforskning (crt.dk): [beyk.one/miev](#)

World Craft Region-titel som aktiv for Bornholms kunsthåndværk og turisme - Center for Regional- og Turismeforskning (crt.dk): [beyk.one/wcrt](#)

Maker's Island Bornholm: [makersisland.bornholm.dk](#)

